

ΕΛΛΑΔΑ

Ο αριθμός των μεταναστών «χωρίς τα απαιτούμενα έγγραφα», των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων που καταφθάνουν στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί αισθητά. Το 2008, 44.610 μετανάστες χωρίς έγγραφα συνελήφθησαν στην προσπάθειά τους να περάσουν στην Ελλάδα από τα τουρκικά σύνορα. Σύμφωνα με την απογραφή του 2001, ο αριθμός των μεταναστών που διαμένουν στη χώρα ανέρχεται στους 800.000, ωστόσο αυτός ο αριθμός δεν συμπεριλαμβάνει τους περίπου 200.000 μετανάστες «χωρίς τα απαιτούμενα έγγραφα», που σύμφωνα με εκτιμήσεις βρίσκονται στη χώρα. Προσπαθώντας να ξεφύγουν από τον πόλεμο και τις κακουχίες που βιώνουν στις πατρίδες τους, όπως το Αφγανιστάν, το Ιράκ, τη Σομαλία και την Παλαιστίνη, οι μετανάστες βρίσκονται συχνά αντιμέτωποι με εξαιρετικά αντίξοες συνθήκες διαβίωσης όταν καταφέρνουν να φτάσουν στην Ελλάδα. Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα (ΓΧΣ) παρέχουν ψυχοκοινωνική βοήθεια σε μετανάστες χωρίς έγγραφα και αιτούντες άσυλο που κρατούνται σε τρία κέντρα κράτησης μεταναστών: στην Παγανή στο νησί της Λέσβου, στη Βέννα στη Ροδόπη και στο Φυλάκιο στον Έβρο.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΧΩΡΑ

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, οι μετανάστες «χωρίς τα απαιτούμενα έγγραφα» μπορεί να παραμείνουν σε κλειστά κέντρα κράτησης για διάστημα που φτάνει έως τους 12 μήνες. Συνήθως κρατούνται από μερικές εβδομάδες μέχρι τρεις μήνες σε κέντρα κράτησης όπου οι συνθήκες υγιεινής είναι συχνά απαράδεκτες και η ιατροφαρμακευτική κάλυψη ανεπαρκής. Στα κέντρα αυτά δεν παρέχεται καμία απολύτως ψυχοκοινωνική στήριξη. Δεν υπάρχει καμία πρόβλεψη για την αντιμετώπιση των αναγκών των ευάλωτων ομάδων πληθυσμού, όπως οι γυναίκες, τα παιδιά, οι ασθενείς με χρόνιες παθήσεις ή τα θύματα βασανιστηρίων. Όταν απελευθερώνονται από τα κέντρα κράτησης, οι μετανάστες «χωρίς τα απαιτούμενα έγγραφα» αλλά συχνά και οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, αφήνονται να επιβιώσουν μόνοι τους μέσα σε άθλιες συνθήκες ή μένουν άστεγοι. Οι μετανάστες «χωρίς τα απαιτούμενα έγγραφα» δεν έχουν δικαίωμα πρόσβασης στο σύστημα δημόσιας υγείας, παρά μόνο σε περίπτωση επείγουσας ανάγκης. Ακόμα όμως και σε αυτή την περίπτωση, συχνά δεν έχουν τα χρήματα για να πληρώσουν για την περίθαλψη και τα φάρμακα.

ΟΙ ΓΧΣ ΣΤΗ ΕΛΛΑΔΑ

Παροχή βοήθειας στους μετανάστες στην Πάτρα
Η Πάτρα είναι το κύριο λιμάνι εξόδου των μεταναστών

που επιθυμούν να φτάσουν στη Δυτική Ευρώπη. Πολλοί μετανάστες προσπαθούν να κρυφτούν μέσα σε φορτηγά για να μπορέσουν να ταξιδέψουν με τα πλοία που φεύγουν από την Πάτρα για την Ιταλία.

Από το Μάιο του 2008 ως τον Αύγουστο του 2009, οι ΓΧΣ λειτουργούσαν καθημερινά ιατρείο μέσα στον πρόχειρο καταυλισμό των Αφγανών μεταναστών, ενώ πραγματοποίησαν παρέμβαση με «κινητό ιατρείο» για την παροχή βοήθειας σε μετανάστες από την Αφρική που διέμεναν σε άλλες περιοχές της πόλης. Οι ΓΧΣ παρείχαν πρωτοβάθμια ιατρική περίθαλψη και ψυχοκοινωνική στήριξη και συνέβαλαν στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, διανέμοντας επίσης είδη πρώτης ανάγκης, όπως υπνόσακους και είδη προσωπικής υγιεινής. Πάνω από 8.000 ασθενείς εξετάστηκαν από την ομάδα των Γιατρών Χωρίς Σύνορα και σε αρκετές περιπτώσεις έγιναν παραπομπές ασθενών στα τοπικά νοσοκομεία. Τα κύρια ιατρικά προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι μετανάστες ήταν οι δερματολογικές παθήσεις, οι λοιμώξεις του ανώτερου αναπνευστικού, και οι τραυματισμοί, προβλήματα που σε μεγάλο βαθμό σχετιζόνταν με τις άσχημες συνθήκες διαβίωσης των μεταναστών. Οι ψυχολόγοι των ΓΧΣ συχνά έβλεπαν ασθενείς με συμπτώματα κατάθλιψης, αγχώδεις διαταραχές και μετα-τραυματικό στρες. Το πρόγραμμα αυτό

ολοκληρώθηκε το Σεπτέμβριο του 2009 ύστερα από την κατεδάφιση του πρόχειρου καταυλισμού από τις ελληνικές αρχές και τη δραματική μείωση του αριθμού των μεταναστών στην περιοχή.

Παρέμβαση σε κέντρα κράτησης

Από τον Ιούνιο ως τον Σεπτέμβριο του 2008, οι ΓΧΣ εργάστηκαν στο κέντρο κράτησης της Παγανής, στο νησί της Λέσβου. Συνολικά 1.202 μετανάστες «χωρίς τα απαιτούμενα έγγραφα» και αιτούντες άσυλο έλαβαν ιατρική περίθαλψη με κυριότερα ευρήματα τις λοιμώξεις ανώτερου αναπνευστικού, συμπτωματολογίες του γαστρεντερικού, και δερματολογικές παθήσεις. Η ψυχοκοινωνική μέριμνα που παρείχαν οι ΓΧΣ εστίασε κυρίως σε ευπαθείς ομάδες: οικογένειες με μικρά παιδιά και ανήλικους. Με διάφορες τεχνικές βραχείας παρέμβασης (παιγνοθεραπεία, ατομική συμβουλευτική) δόθηκε έμφαση στην αντιμετώπιση συμπτωμάτων κατάθλιψης και άγχους, καταστάσεων που δημιουργούνταν αλλά και επιβαρύνονταν από τις δύσκολες συνθήκες στη χώρα προέλευσης, την ένταση και αγωνία του ταξιδιού αλλά και την αβεβαιότητα για το μέλλον. Η πρόσβαση της ομάδας των ΓΧΣ στον ωφελούμενο πληθυσμό των μεταναστών παρέμεινε εξαιρετικά δυσχερής καθ' όλη τη διάρκεια της δράσης των ΓΧΣ στο κέντρο κράτησης, έως το τέλος Σεπτεμβρίου του 2009, οπότε και οι ΓΧΣ τερμάτισαν τις δραστηριότητές τους στην Παγανή καταγγέλλοντας την ανεπαρκή πρόσβαση.

Ύστερα από διαπραγματεύσεις με τις εθνικές αρχές οι ΓΧΣ ξεκίνησαν τον Αύγουστο του 2009 νέα προγράμματα παροχής ψυχοκοινωνικής βοήθειας σε τρία κέντρα κράτησης: στην Παγανή της Λέσβου, στη Βέννα της Ροδόπης και στο Φυλάκιο του Έβρου. Το καλοκαίρι του 2009, στο κέντρο κράτησης της Παγανής κρατούνταν περίπου 500 με 1.200 άτομα, από τα οποία το ένα τρίτο ήταν ασυνόδευτοι ανήλικοι, γυναίκες και παιδιά. Στα άλλα δύο κέντρα κράτησης στη Βέννα και το Φυλάκιο κρατούνται συνολικά περίπου 600 μετανάστες, οι οποίοι είναι ως επί το πλείστον άνδρες. Οι ψυχολόγοι και οι μεταφραστές των ΓΧΣ που εργάζονται στα κέντρα κράτησης παρέχουν υποστήριξη μέσα από ατομικές και ομαδικές συνεδρίες. Οι περισσότεροι μετανάστες προέρχονται από περιοχές σε σύρραξη, αστάθεια ή ανθρωπιστική κρίση όπως το Αφγανιστάν, τη Σομαλία, το Ιράκ, το Βορειοδυτικό Πακιστάν και την Παλαιστίνη. Έχουν εγκαταλείψει τις πατρίδες τους για να γλιτώσουν από τη βία και την εξαθλίωση. Πολλοί μετανάστες έχουν βιώσει εξαιρετικά τραυματικές εμπειρίες στην προσπάθειά τους να φτάσουν στην Ευρώπη. Τις περισσότερες φορές, δεν έχουν άλλη επιλογή από το να απευθυνθούν σε διακινητές για να περάσουν τα σύνορα, θέτοντας έτσι συχνά σε κίνδυνο τη ζωή τους.

Οι ασθενείς των ΓΧΣ στα κέντρα κράτησης παρουσιάζουν συμπτώματα άγχους (28%), κατάθλιψης (26%) και σύνδρομο μετα-τραυματικού στρες (11%)¹. Η παρέμβαση των ΓΧΣ στοχεύει στο να ενδυναμώσει και να στηρίξει έναν πληθυσμό που βιώνει μία δύσκολη περίοδο της ζωής του να αντιμετωπίσει πιο αποτελεσματικά αυτές τις δυσκολίες

αλλά και να εντοπίσει ευάλωτες περιπτώσεις που έχουν ανάγκη εξειδικευμένης φροντίδας. Οι άνθρωποι που βοηθάμε έχουν βιώσει τον ξεριζωμό και υποφέρουν από πολλαπλές απώλειες και αβεβαιότητα για το μέλλον. Η ευάλωτη κατάσταση της ψυχικής τους υγείας επιδεινώνεται από τις συνθήκες κράτησης. Ειδικότερα ευπαθείς ομάδες, όπως οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, τα παιδιά, οι γυναίκες, τα θύματα βασανιστηρίων διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο. Οι δύσκολες συνθήκες διαβίωσης και ο συνωστισμός στα κέντρα κράτησης αλλά κυρίως η εμπειρία του εγκλεισμού και η ανασφάλεια για το μέλλον συμβάλουν στη δημιουργία αισθημάτων άγχους και απόγνωσης στον πληθυσμό των ωφελούμενων.

Στα κέντρα κράτησης οι συνθήκες διαβίωσης είναι συχνά απαράδεκτες και ταπεινωτικές. Στο κέντρο κράτησης της Παγανής, ο συνωστισμός είχε προκαλέσει τη δραματική επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης και υγιεινής και είχε οδηγήσει το Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο του 2009 σε συνεχείς διαμαρτυρίες και εξεγέρσεις. Ο αριθμός των κρατούμενων μεταναστών, ανάμεσά τους γυναίκες και παιδιά, ήταν συχνά πάνω από 800 άτομα, φτάνοντας και

τα 1.200 σε ένα κτίριο που επίσημα μπορεί να χωρέσει 275 άτομα. Το διάστημα που εργάζονταν οι ΓΧΣ στην Παγανή, υπήρχε συχνά μόνο μία λειτουργική τουαλέτα για 100 με 200 άτομα. Σε περιόδους μεγάλου συνωστισμού πολλοί μετανάστες κοιμούνταν σε βρώμικα στρώματα στο πάτωμα, συχνά βρεγμένα από λιμνάζοντα νερά. Πολύ σπάνια οι μετανάστες είχαν την άδεια να βγουν έξω στον προαύλιο χώρο ενώ οι οικογένειες κρατούνταν σε χωριστούς θαλάμους. Τα κύρια προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες στα κέντρα κράτησης της Βέννας και του Φυλάκιου σε σχέση με τις συνθήκες διαβίωσης αφορούν στην ανεπαρκή διανομή φαγητού, ρουχιισμού και ειδών προσωπικής υγιεινής, αλλά και στην ανεπαρκή πρόσβαση στον προαύλιο χώρο.

Το κέντρο κράτησης της Παγανής έκλεισε προσωρινά για επισκευές το Νοέμβριο του 2009 ύστερα από

¹ Στοιχεία από τις δραστηριότητες ψυχικής υγείας των ΓΧΣ στη χρονική περίοδο από τον Αύγουστο ως τον Οκτώβριο του 2009

επανελημμένες εκκλήσεις των ΓΧΣ να αντιμετωπιστεί το εν εξελίξει ανθρωπιστικό επείγον. Η ομάδα των ΓΧΣ παραμένει στη Λέσβο και παρακολουθεί την κατάσταση των μεταναστών «χωρίς τα απαιτούμενα έγγραφα» που φθάνουν στο νησί. Άλλη ομάδα των ΓΧΣ συνεχίζει να παρέχει ψυχοκοινωνική φροντίδα στα κέντρα κράτησης της Βέννας και του Φυλακίου. Οι ΓΧΣ έχουν εκφράσει τον προβληματισμό τους στις τοπικές και εθνικές αρχές για την

ανεπάρκεια των δομών, τις άσχημες συνθήκες διαβίωσης στα κέντρα κράτησης, την περιορισμένη παροχή ιατρικής φροντίδας, την έλλειψη υπηρεσιών ψυχικής υγείας, την ανεπαρκή μέριμνα για τους ασυνόδευτους ανήλικους, την έλλειψη πρωτοκόλλου για τις ιατρικές εξετάσεις κατά την υποδοχή και την απουσία συστήματος ιατρικής παρακολούθησης περιστατικών.

© GIORGOS MOUTAFIS

«Όλη μου η οικογένεια, οι γονείς μου, τα τρία αδέρφια μου και η αδερφή μου, σκοτώθηκαν όταν μία βόμβα έπεσε στο σπίτι μας. Πήγα να απαντήσω το τηλέφωνο όταν έπεσε η βόμβα. Η οροφή του δωματίου όπου βρισκόταν η οικογένειά μου κατέρρευσε. Υπήρχε πολλή σκόνη. Μπορούσα να δω τα χέρια τους κάτω από τα χαλάσματα. Δεν μπορούσα όμως να δω τα πρόσωπά τους. Είδα μόνο το πρόσωπο του μικρού μου αδερφού. Τώρα, εδώ, έχω την ανάγκη να βγαίνω έξω από το κελί, γιατί μέσα στο κελί σκέφτομαι όλα αυτά τα άσχημα πράγματα που μου συνέβησαν στην πατρίδα μου.»

ΑΓΟΡΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ (16 ΕΤΩΝ), ΚΕΝΤΡΟ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΠΑΓΑΝΗΣ (2/10/09)

«Ήμουν δύο μηνών έγκυος όταν έφτασα εδώ. Πέρασα 45 μέρες μέσα στο κέντρο κράτησης. Έχασα το μωρό μου εδώ. Αιμορραγούσα πολύ. Με πήγαν στο νοσοκομείο αλλά όταν γύρισα πίσω κανείς δεν ενδιαφέρθηκε για μένα. Δεν μπορώ να σταματήσω να κλαίω τώρα. Δεν μπορώ να μείνω άλλο μέσα σε αυτό το κελί.»

ΓΥΝΑΙΚΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΥΘΡΑΙΑ (19 ΕΤΩΝ, ΚΕΝΤΡΟ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΓΑΝΗΣ (15/08/09)

«Ήμουν στην Κωνσταντινούπολη κλειδωμένος σε ένα υπόγειο για 40 μέρες. Δεν είδα τον ήλιο για 40 μέρες. Οι διακινητές ζητούσαν περισσότερα χρήματα. Απειλούσαν ότι θα με κρατούσαν εκεί για πάντα, αν δεν τους πλήρωνα τα έξτρα χρήματα. Οι διακινητές μάς τρομοκρατούσαν. Μας απειλούσαν όλη την ώρα. Έρχονταν μέσα και μας έλεγαν: 'Θα σας σκοτώσουμε.' Μία φορά με χτύπησαν στο κεφάλι και το χέρι με ένα χοντρό ξύλο. Δεν μπορούσα να κουνήσω το χέρι μου για δύο εβδομάδες.»

ΑΦΓΑΝΟΣ ΑΝΔΡΑΣ (24 ΕΤΩΝ), ΕΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΕΖΗΣΕ ΟΤΑΝ ΜΙΑ ΒΑΡΚΑ ΜΕ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΒΥΘΙΣΤΗΚΕ ΚΟΝΤΑ ΣΤΗ ΛΕΣΒΟ ΤΟΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟ ΤΟΥ 2009 ΜΕ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΝΑ ΠΕΘΑΝΟΥΝ 10 ΑΝΘΡΩΠΟΙ.